

Tabel 1

Ettepaneku tegija	Kirja sisu (ettepanekuid on vajadusel lühendatud)	RMK vastus
Maa- ja Ruumiamet	1. Soovitame muuta strateegia pealkirja nii, et see hõlmaks ka teede korrashoidu, näiteks „Kuivendussüsteemide ja teede korrashoiu strateegia“. Samuti soovitame kaaluda strateegias kasutada terminit „RMK metsatee“.	Nõustume, et metsateede roll kuivendussüsteemide toimimisel ja majandusmetsade kasutatavuse tagamisel on strateegias olulisel kohal ja täiendame vastavalt ka pealkirja. Täpsustame vastava peatüki sõnastust nii, et see kajastaks selgemalt teede korrashoidu. Termin „RMK metsatee“ kasutamist ei pea vajalikuks, kuna metsatee on Ehitusseadustiku §93 piisavalt lahti kirjutatud ja nõuded kehtestatud keskkonnaministri määrusega nr 34 Metsatee seisundi kohta esitatavad nõuded.
Maa- ja Ruumiamet	2. Soovitame kasutada järjepidevalt termineid „hoiutöö“ ja „rekonstrueerimistöö“ ning vältida sõna „uendus“. See lähenemine on kooskõlas kehtiva maaparandusseadusega, mis eristab tegevused nende laadi ja eesmärgi järgi. Strateegia peaks selgelt eristama ehitamise/rekonstrueerimise ja hoiutööde tegevused ning andma aimu vastava loakorra järgimisest.	Kooskõlastame strateegia sõnakasutuse kehtiva maaparandusseaduse terminoloogiaga ning asendame ebaselged või õigusaktidega mittekõõlas olevad mõisted (nt „uendus“) terminitega „hoiutöö“ ja „rekonstrueerimistöö“. Lisaks täpsustame tekstis, milliste tööde puhul on tegemist rekonstrueerimisega ja milliste puhul hoiutööga.
Maa- ja Ruumiamet	3. Tekstis mainitakse mitut „kava“, kuid ei ole selge, miks neid on tarvis. Soovitame tuvastada iga „kava“ konkreetne eesmärk, sisu ja sihtrühm. Näiteks võiks eristada strateegilised, rakenduslikud ja detailsemad plaanid ning luua selge hierarhia: strateegiline kava → tegevuskava → detailne tööplan.	Nõustume, et strateegias kasutatud „kavade“ mõiste vajab selgemat lahtikirjutamist. Täpsustame tekstis „tegevuskava“; „kava“ ja vajadusel „tööplaani“ rolli, eesmärgi ja seoseid. Praktikats tähendab see, et kuivenduse korrashoiu otsused tehakse strateegias kirjeldatud põhimõtete alusel, kuid realsed tööde mahud, ajastus ja objektid fikseeritakse eraldi aasta tegevus- või tööplaanides.
Maa- ja Ruumiamet	4. Keskkonnamõju hindamise valdkonnas soovitame näidata, et KMA ja KMH eelhindang on osa otsustusprotsessist, mitte formaalsus, ning laiendada ökoloogilist vaadet, lisades elurikkuse ja kliimapositiivse mõju säilitamise põhimõtted.	Oleme strateegias juba kirjeldanud, et kõik kuivendussüsteemide korrashoiu kavad läbivad RMK-s keskkonnamõju analüüsi (KMA) protsessi, kus lähtume loogikast: vältimine – minimeerimine – leevendamine – kompenseerimine. Meie KMA ja KMH eelhindang on sisuline osa otsustusprotsessist, mitte pelk formaalsus.
Maa- ja Ruumiamet	5. Innovatsiooni ja teaduspõhisuse juures soovitame mõelda võimalusele investeerida lahendustesse, mis vähendavad kuivenduse keskkonnamõju, ning kirjeldada lühidalt, kas ja kuidas teadustöö tulemused jõuavad praktikasse.	Nõustume, et strateegias tuleb selgemalt kirjeldada, kuidas teadustulemused jõuavad praktikasse ja milliseid innovaatilisi lahendusi eelistame just keskkonnamõju vähendamiseks. Oleme juba koostöös teadusasutustega käivitunud projekte kuivendussüsteemide ümberkujundamiseks nii, et veerežiimi oleks võimalik paindlikult reguleerida (nt setete eemaldamine- ja voolu aeglustavad lahendused, kraavide sulgemine äärealadel, kus majanduslik funktsioon puudub). Täpsustame strateegias, et teadustöö tulemuste rakendamine on eeldus laiemale lahenduste kasutuselevõtuks ning et RMK suunab innovatsiooni eelkõige kuivenduse negatiivse keskkonnamõju vähendamisele, säilitades samal ajal majandusmetsade tootlikkuse ja tulu teenimise võimekuse.
Maa- ja Ruumiamet	6. Üldist ülevaatomist vajab strateegia kavandi ja 18.12.2025 esitatud ettekande sõnakasutus nii üldtekstis kui ka mõõdikute kirjeldustes, kuna esineb teatud erinevusi.	Vaatame sõnakasutuse üle ja korrastame vajadusel sõnastust.
Maa- ja Ruumiamet	7. Kuivendussüsteemide korrashoiu loetus on kirjas, et töötatakse välja RMK-sisene meetodika hooldusvajaduse hindamiseks. Kas rekonstrueerimisvajadust ei hinnata? Sama valdkonna eesmärgi mõõdikuks on välja toodud järgmine: Rekonstrueeritud ja uuendatud metsakuivendussüsteemide järgmise 5 aasta jooksul keskmiselt 10 000 ha aastas vastavalt REK vajaduse kavale. Palun täpsustage, mis on REK vajaduse kava ja mis tõi see endas hõlmab? Kas REK vajadus hõlmab ka hoiu- ehk uuendustööd? Või on siin mõeldud, et tegemist on üldise korrashoiu kavaga vms?	Nõustume, et lisaks hooldusvajadusele tuleb süsteemselt hinnata ka rekonstrueerimisvajadust. Täpsustame strateegias, et RMK-s välja töötatav meetodika hõlmab nii kuivendussüsteemide hooldus- kui rekonstrueerimisvajaduse hindamist, arvestades tehnilist seisukorda, keskkonnamõju ja majanduslikku tasuvust. „REK vajaduse kava“ all peame silmas metsakuivendussüsteemide rekonstrueerimise kavandatavat mahtu ja objektide valikut, mille alusel planeeritakse investeeringuid (ca 10 000 ha/a rekonstrueerimist järgmise 5 aasta jooksul). Täpsustame sõnastust, et oleks üheselt arusaadav, et hooldustööd ja rekonstrueerimistööd on eraldi planeeritud, kuid omavahel seotud ning et REK vajaduse kava ei hõlma tavalisi hoiutööd, vaid suuremahulisi rekonstrueerimistööd.

Ettepaneku tegija	Kirja sisu (ettepanekuid on vajadusel lühendatud)	RMK vastus
Maa- ja Ruumiamet	8. Soovitame täpsustada, kas metsakuivendussüsteemide investeeringumaht 5 mln eurot on kavandatud aastas, kogu strateegiaperioodi jooksul või mõne muu ajavahemiku kohta.	Täpsustame strateegias, et metsakuivendussüsteemide rekonstrueerimiseks vajalik investeeringu maht on planeeritud ligikaudu 5 miljonit eurot aastas keskmisena perioodil 2025–2029, lisaks teede investeeringud ligikaudu 10 miljonit eurot aastas.
Maa- ja Ruumiamet	9. Eesmärk „Majandusmetsade maa väärtustamine läbi metsakuivendussüsteemide korrashoiu“ vajab täpsustamist – soovime selgitada, mida mõeldakse maakasutuse eesmärgi ja „eesmärgita maauksuse“ all. Samuti vajab täpsustust, kuidas toimub lisanduvate maade liikumine RMK-le ning kas kõik RMK hallataval maal oleval maaparandussüsteemid kuuluvad ka RMK-le. Tegevuste kirjeldus võiks olla konkreetsem ja üheselt mõistetav.	Nõustume, et peatüki sõnastus vajab täpsustamist. Sõnastame ümber nii eesmärgi kui selgituse, et vältida eksitavat muljet „eesmärgita maauksustest“. Ütleme selgelt välja, et RMK hallatavad majandusmetsad on omaniku ootuste kohaselt suunatud tulu teenimisele ja avalike hüvede pakkumisele ning kuivendussüsteemide ja nendega seotud teede korrashoid toetab nende maade väärtuse kasvu.
Maa- ja Ruumiamet	10. Soovitame täpsustada, milliste seisundinõuetele peavad RMK metsateed vastama, kuna see on üks sõnastatud eesmärkidest.	Täpsustame strateegias, et RMK metsateed peavad vastama keskkonnaministri määrusega kinnitatud Metsatee seisundi kohta esitatavatele nõuetele
Maa- ja Ruumiamet	11. Sotsiaalse vaate peatükis on eesmärgiks hoida teede ja kuivendussüsteemide baastaset. Leiame, et täpsustamist vajab, milline on see baastase numbriliselt, et moodik oleks objektiivselt hinnatav.	Oleme strateegias juba toonud välja teedevõrgu tiheduse (1,2–1,5 km/100 ha) ning hooldatud ja rekonstrueeritud teede pikkuse sihtnäitajad. Kuivendussüsteemide puhul hoitakse baastaset "kuivendussüsteemide seisundinõuetele vastavuses" hoidmisega
Maa- ja Ruumiamet	12. Sotsiaalse vaate peatüki all kirjeldatakse tegevustena kuivendussüsteemide ja teede olemist. Leiame, et kuna kõik tegevused ja moodikud kirjeldavad teede korrashoidu, võiks eemaldada tegevuste pealkirjast üksusena kuivendussüsteemid.	Nõustume, et sotsiaalse vaate peatüki konkreetses tegevustes on rõhuasetus peamiselt teede korrashoiul ja ühiskasutuse korraldamisel. Täpsustame tegevuste pealkirja nii, et see kajastaks fookusena teid ning viitame vajaduse korral kuivendussüsteemidele vaid seal, kus tegevused neid otseselt puudutavad.
Maa- ja Ruumiamet	13. Eesmärgi „Huvigruppidega ülevaatamine ja teadustöö“ tegevustes on kirjas, et tehakse avalikult kättesaadavaks info RMK metsaparanduslike tööde ja KMA tulemuste kohta, kuid moodikuna on toodud vaid projekteerimis- ja ehitustööde avalikustamine. Soovitame viia tegevused ja moodikud omavahel kooskõlla, et kajastuks kogu lubatud info.	Täpsustame eesmärgi ja moodikute seost nii, et kui strateegias lubame avalikustada infot RMK metsaparanduslike tööde ja KMA tulemuste kohta, kajastub see ka moodikutes. Lisaks projekteerimis- ja ehitustööde kavade avalikustamisele lisame moodiku, mis käsitleb KMA olulisemate tulemuste avalikustamist sobivas vormis (nt kokkuvõtlid kaardikihid või ülevaated). Sellega tagame tegevuste ja moodikute omavahelise kooskõla.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	1) sõnastada strateegia üldine eesmärk ümber selliselt, et see oleks kooskõlas kõigi strateegia peatükkide sisu ning RMK põhitegevustega ning viia ka muu sõnastus läbivalt kooskõlaliseks. Näiteks on hetkel kuivendamise ja süsinikuvoogude teemaline käsitlus erinevates tekstiosades (nt sissejuhatuses ja ökoloogilise vaate peatükis) vasturääkiv;	Meie hinnangul on strateegia üldeesmärk kooskõlas kõikide vaadete (metsamajanduslik, ökoloogiline, sotsiaalne) ja RMK põhitegevustega – tulu teenimine kestlikult ja kliimapositiivselt, arvestades looduskaitselisi väärtusi ja toetades teadlikku looduse kasutust.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	2) lisada kuivenduse keskkonnamõju vähendamise seiramise moodikud, nagu pakume eespool, ning näha ette kuivendatud aladelt lähtuva hajukoormuse, sh toitainete ärakande seiramine;	Strateegias täpsustame, et RMK toetab ja osaleb koostöös teadusasutustega seireprojektides (RMK jätkab projektipõhiste seiretega (nt Rumba objekt), mis käsitlevad kuivendusest tulenevat hajukoormust sh toitainete ärakannet). Samuti kaalume eraldi moodiku lisamist pilootaladel, kus keskkonnamõju leevendavad rajatised (settepuudjad, voolutakistused jne) on rajatud ja kus saab hinnata nende tõhusust. Samas tuleb arvestada, et RMK ei ole üleriigilise seiresüsteemi korraldaja (riikliiku seiret teeb KAUR) – strateegias saame võtta kohustuse panustada oma hallataval maal ning teha koostööd riiklike seireprogrammidega. Tulevikus on RMK-l plaan luua tööde järelnõude hindamiseks parem meetoodika. Hetkel jätkab RMK hajukoormuse seiret projektipõhiselt.

Ettepaneku tegija	Kirja sisu (ettepanekuid on vajadusel lühendatud)	RMK vastus
Eesti Keskkonnatühenduste Koda	3) täiendada ökoloogilist vaadet ja keskkonnamõjude analüüsi eesmärke, lähtuvalt loodusväärtuste seisundi paranemise eesmärgist;	Nõustume, et lisaks loodusväärtuste säilitamisele on oluline ka nende seisundi paranemist seal, kus see on kooskõlas majandusmetsade kasutusega. Täiendame ökoloogilise vaate eesmärgi sõnastust nii, et see sisaldaks selget viidet loodusväärtuste kaitsele ja võimalusel paranemisele (nt kraavide sulgemine metsanduslikku funktsiooni mitteomavatel lõikudel, keskkonnamõju leevendavate rajatiste rajamine). Samal ajal rõhutame, et tegemist on majandusmetsadega, kus kuivenduse täielik ulatuslik vähendamine ei ole kooskõlas metsaomaniku tulu teenimise eesmärgiga, kuid üksikute objektide kaupa saame kuivenduse intensiivsust ja lahendusi kohandada
Eesti Keskkonnatühenduste Koda	4) korrigeerida lähenemist metsamajandusliku vaate peatükis ning viia kuivendamise tasuvuse ja juurdekasvu käsitlus kooskõlla samas peatükis viidatud EMÜ analüüsi tulemustega;	Täname tähelepanu juhtimise eest viidatud EMÜ analüüsile. Strateegias toome juba välja, et kuivendatud aladel on juurdekasv suurenenud 2 tm/ha aastas ning kuivenduse tulemusel on riigimetsas oodatav juurdekasv ligikaudu 740 000 m ³ /aastas, mis moodustab umbes veerandi RMK aastasest raiemahust. Täpsustame teksti nii, et see oleks paremini kooskõlas EMÜ analüüsi meetodika ja järeldustega, sh kuivenduse majandusliku tasuvuse eeldustega erinevatel boniteediklassidel ja muldadel. Vajadusel täiendame viidete loetelu või lisame eraldi selgituse strateegia lisasse, säilitades samal ajal selge sõnuni, et kuivendus majandusmetsades on omaniku ootusest lähtudes vajalik. Jaak Pikk. „Teadustöö metsakuivenduse alal“. 2000 Eesti Metsaselts
Eesti Keskkonnatühenduste Koda	5) viia eesmärgita maüksustel ning võimalike ligipääsude asukohtades enne kasutusse võtmise otsust ja ehitustööde kavandamist läbi loodusväärtuste inventuurid, mille tulemused avalikustatakse ning tagada, et tegevus oleks kooskõlas netomaahõive eesmärkide ja põhimõtetega;	Oleme nõus, et uute ligipääsude ja taristu kavandamisel tuleb arvestada loodusväärtustega. RMK-l on juba praktika kasutada enne suuremate tööde planeerimist erinevaid ruumi- ja loodusandmeid ning vajadusel tellida eksperthinnanguid. RMK metsakorraldajad määravad aladel kõlvikud ning teatavad seal leiduvatest loodusväärtustest ja metsaökoloogid annavad enne metsastamist kooskõlastuse kõlviku muutmiseks.
Eesti Keskkonnatühenduste Koda	6) näha strateegias ette selge ja haldusmenetluse seaduse avatud menetluse põhimõtetele vastav kaasamise kava koostamine ja rakendamine 2026. aasta lõpuks. Kava alusel peab huvigruppidel olema võimalik kuivendustegevustega seotud protsessides huvi korral osaleda ning oma seisukohti esitada ja läbivalt kaitsta;	RMK ei pea vajalikuks ega asjakohaseks kõigis kuivendustegevustega seotud protsessides haldusmenetluse seaduse avatud menetluse põhimõtetele vastava kaasamise rakendamist. Tegemist on asutuse sisesest tegevusi reguleeriva ülddokumendiga ning RMK poolt teostatavates tegevustes kolmandate osapoolte osalemine ei ole põhjendatud.
Eesti Keskkonnatühenduste Koda	7) täiendada strateegiat põhimõttega, et kõik väljaspool kaitstavaid alasid asuvad sookooslused ja muud märgalad säilitatakse ning vajadusel tagatakse nende säilimine ja soodne seisund taastamistöödega;	Mõistame ettepaneku eesmärgi – kaitsta märgalaid ja sookooslusi – ning jagame seisukohta, et märgalad on ökosüsteemiteenuste seisukohalt väga väärtuslikud. Samas ei ole võimalik RMK majandusmetsades, mille omaniku ootus on tulu teenimine, võtta üldist kohustust säilitada kõik väljaspool kaitstavaid alasid asuvad sookooslused ja märgalad kuivendusest puutumatuna. Kooskõlas RMK omaniku ootuse sätestatuga on tegevusena käimas Eesti looduse taastamise kava koostamine. Sisendi taastamise osas annab KLIM. Strateegias oleme seadnud eesmärgiks vältida ja leevendada kuivenduse negatiivset keskkonnamõju, sealhulgas sulgeda metsamajanduslikku funktsiooni mitteomavaid kraave maaparandusobjektide äärealadel, kui need kahjustavad märgalaid, ning keskenduda eriti madalboniteediliste turvasmuldade süsinikuvaru säilitamisele.

Ettepaneku tegija	Kirja sisu (ettepanekuid on vajadusel lühendatud)	RMK vastus
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	8) näha strateegias ette selle ülevaatamine, kui on valminud strateegias kavandatud juhendmaterjalid: metsakuivendusobjekti seisundi ning hooldusvajaduse hindamise meetodika ning metsakuivendusüsteemide hooldustööde planeerimiseks keskkonnakaitse suunised, kuivõrd nende põhjal võib täpsustada kuivendusüsteemide hooldusvajadus, sh ajaline välp ning keskkonnakaitseks vajalike tegevuste ja investeeringute maht.	Strateegia ajakohastamine on ette nähtud RMK arengukava uuendamise tsükliga. Täpsustame, et kui metsakuivendusobjekti seisundi ning hooldusvajaduse hindamise meetodika ja metsakuivendusüsteemide hooldustööde keskkonnakaitse suunised on välja töötatud ja rakendatud, hinnatakse nende mõju ning vajadusel korrigeeritakse strateegia tegevusi ja moodsikuid. See tagab, et uued teadmised ja juhendid peegelduvad ka strateegia tasemel.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Juhime tähelepanu, et praegusel kujul on strateegia vastuolus ka RMK omanikuootustega järgnevates punktides:	Oleme strateegia koostamisel lähtunud omaniku ootustest – eelkõige vajadusest tagada riigimetsa kestlik majandamine, kliimakindlus ning ühiskonnale pakutavate hüvede mitmekesisus. Eesmärk ei ole kuivendamist suurendada mahuliselt, vaid tagada, et olemasolevad süsteemid toimivad nii, et need toetavad majandamist ja väldivad keskkonnakahju.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	a) Suurendada riigimetsa vastupidavust häiringutele, kliimakindlust ning süsiniku sidumise võimet läbi kestlike metsamajandamise võtete ning pideva teadusarenduse.	Kuivenduse roll kliimakindluse ja süsiniku sidumise suurendamisel on oluline. Kuivendus aitab vähendada liigniiskusest tulenevaid riske, suurendab metsade tootlikkust ning võimaldab kasvatada kvaliteetsemat puitu, mis seob süsinikku pikaajaliselt. Samas ei ignoreeri strateegia kliimamuutuste mõjusid – põõrame tähelepanu ka põuariskidele ja uutele hüdroloogilistele tingimustele, mis võivad põhivõrku tulevikus muuta. Püüame leida tasakaalu: säilitada majandusmetsades tootlikkust ja vastupidavust, vähendades sealjuures keskkonnariske.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Strateegia ei käsitleni kestlike metsamajandamisvõtete kasutamise võimalusi kuivendamise vähendamiseks ning jääb üheksiks kliimakindluse tagamise käsitluses. Nimelt on selles keskendutud eelkõige "liigniiskusega" seonduvale ja puudub käsitlus mh kliimamuutuse tõttu sagenevate põudade võimalikest mõjudest ning kuivendusüsteemide võimendavast mõjust võimalikele põuakahjustustele. Kuivendusüsteemide sulgemine võib aidata põudade mõjusid leevendada, kuna see aitab leevendada vee puudust ja sellest tingitud puude stressi ning haavatavust2, ja sellega leevendada küsikeskel üraskite tekitatud kahjustusi.	Täpsustame, et kuivenduse ulatust hinnatakse objekti- ja kasvukohapõhiselt, mitte ühtaoliselt kogu võrgustikus. Sobivaltel aladel (nt turvasmuldade servaalad, vähetõimivad või keskkonnale riskikohad) rakendame kuivenduse vähendamise meetmeid – kraavide sulgemine, katkestamine või madalama hooldussageduse kasutamine. Samas on majandusmetsade põhiosa selline, kus liigniiskus oluliselt piirab kasvukiirust ja süsiniku sidumist – seal jääb kuivendus majanduslikult ja ökoloogiliselt põhjendatuks.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	b) Tagada mitmekesiste loodusvõrdade pakkumine RMK hallataval maalel tõhusa maastike kaitse ja nende taastamisega, loodusväärtuste ja pärandkultuuriväärtuste säilitamise ja tutvustamisega ning elurikkust kaitsvate ja taastavate metsamajandamis praktikate rakendamisega.	Rõhutame, et strateegias ei öeldud, et kuivenduse maht on „fikseeritud ja muutumatu“, vaid otsustame objektipõhiselt, millistes lõikudes on kuivendusüsteemi säilitamine majanduslikult otstarbekas ning milliseid lõike on mõistlik sulgeda või kujundada ümber leevendusmeetmetega. RMK majandusmetsades ei ole võimalik rakendada lausalist kuivenduse vähendamist, kuid tegeleme aktiivselt meetmetega, mis aitavad säilitada või parandada veekogude ja märgalade seisundit ning vähendada settekannet
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Tõhus maastike kaitse ja loodusväärtuste säilitamine eeldab paratamatult kuivendusmahtude vähenemist, sh kuivendusvõrgu vähendamist. Nagu eespool välja tõime, keskendub strateegia kuivendamise jätkamisele sisuliselt kogu senise võrgu ulatuses. Samuti, uutele, senini vähekasutatud aladele liigipääsude rajamine ei pruugi tagada tõhusat maastike kaitset ega säilinud väärtuste säilitamist. Kuivendamisest loobumine kuulub ka elurikkust säilitavate metsamajandamise praktikate hulka.	Kuivendamise täielikust loobumisest majandusmetsades ei ole võimalik lähtuda, kuid strateegias on selge põhimõte, et kuhu liigipääsu ei ole vaja, seal ei rajata ka uut kuivendust ega teid. Hoiaeme olemasolevat taristut heas seisus, mitte ei laienda seda põhjendamatu. RMK on nüüdseks juba loobunud umbes 1/3 maaparandussüsteemide hoiust. (Kogu kuivendatud pind ca 500 000 - prageuseks planeeritakse töid umbes 350 000 ha).
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	c) olla Eesti äriühingutele eeskju sotsiaalse ja ökoloogilise vastutuse ning kõrge ärikultuuriga	Nõustume, et RMK tahab olla äriühingutele eeskju sotsiaalse ja ökoloogilise vastutuse ning kõrge ärikultuuriga. Rõhutame, et RMK eesmärk ei ole kuivendust suurendada, vaid hoida ja uuendada seda seal, kus see on majanduslikult põhjendatud ja ökoloogiliselt ohutu.

Ettepaneku tegija	Kirja sisu (ettepanekuid on vajadusel lühendatud)	RMK vastus
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Sõnastuses vastuoluline strateegia ei saa anda selget eeskju, samuti ei saa seda teha, jätkates ökoloogilist kahjuliku kuivendamisega senises mahus.	Rõhutame, et strateegias ei öelda, et kuivenduse maht on „fikseeritud ja muutumatu“, vaid otsustame objektipõhiselt, millistes lõikudes on kuivendussüsteemi säilitamine majanduslikult otstarbekas ning milliseid lõike on mõistlik sulgeda või kujundada ümber leevendusmeetmetega. RMK majandusmetsades ei ole võimalik rakendada lausalist kuivenduse vähendamist, kuid tegeleme aktiivselt meetmetega, mis aitavad säilitada või parandada veekogude ja märgalade seisundit ning vähendada settetkannet.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Samuti võiks RMK arengukava kohaselt kuuluda metsakuivendussüsteemide korrashoiu strateegia juurde ka keskkonnamõju analüüside uus süsteem, vastavalt arengukava sõnastusele: Metsateede ehitamise ja kuivendussüsteemide rekonstrueerimise tasuvuse ja keskkonnamõjude analüüside uus süsteem on rakendatud.	Täpsustame strateegias, et RMK rakendab järk-järgult uut metsateede ja kuivendussüsteemide tasuvuse ning keskkonnamõjude analüüsi süsteemi vastavalt RMK arengukavale. KMA analüüsi juhend soovitakse uuendada 2026.a lõpuks.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Oleme huvitatud strateegias nimetatud juhendmaterjalide väljatöötamise kaasatud olemisest: 1) metsakuivendusobjekti seisundi ning hooldusvajaduse hindamise meetodika; 2) metsakuivendussüsteemide hooldustööde planeerimiseks keskkonnakaitse suunised.	RMK siseste juhiste ja töödokumentide koostamisel, mida ka kõnealune strateegia on, ei ole välist kaasamist planeeritud. Tegemist on asutuse tööprotsesside ja -tegevuste kirjeldamisega, mis on küll avalikult tutvumiseks kättesaadav materjal, kuid ei ole suunatud väliste tegevuste ega suhete reguleerimisele. Kaalume välise arvamuse küsimist sellise vajaduse tekkimisel.
Eesti Keskkonnaühenduste Koda	Samuti oleme valmis kohtuma, et oma seisukohti täiendavalt selgitada.	Olete saanud tutvuda ja oma tagasiside strateegiale edastanud, täname selle eest. Hetkel RMK täiendavaid kohtumisi, ettepanekute esitajatega ei planeeri.
MTÜ Hoiame Loodust	Kraavide katkestamise lahendus Katkestustel toimivad maaparandussüsteemid ei ole enam põhimõttelt kuivendussüsteemid, vaid universaalsemad maaparanduslikud lahendused, mis tagavad metsa- ja veeekosüsteemide loomuosasema toimimise, veevarude olemasolu (ka põldude jaoks), väldivad keskkonnakahjusid ja võimaldavad mullaviljakuse tõstmist.	Täname soovitusi eest. Näeme olulist väärtust leevendusmeetmete kirjelduses, kus klassikaline kuivendusvõrk kujundatakse ümber paindlikumaks ning toetatakse metsa- ja veeekosüsteemide toimimist. Strateegias on juba põhimõtte sulgeda metsamajanduslikku funktsiooni mitteomavaid kraave ning arendada veerežiimi paindlikke lahendusi pilootprojektidena.
Margo Rüütel	Kuivendussüsteemide korrashoiu strateegias võiks rohkem tähelepanu pöörata taristuehitust riigikaitse eesmärkide saavutamisel. See võiks laieneda nii majandusmetsa, kui ka kaitsealadele. Sõja olukorras pole vahet, kas on tegemist majandusmetsaga, või kaitsealaga, liikuda on vaja igal juhul. Kaitsealadel pean silmas, mitte uute teede ehitust, pigem vanade rekonstrueerimist ja hooldust, et need oleks tehnikaga läbitavad.	Nõustume, et riigikaitse vajadused on metsataristu kavandamisel ja korrashoiul olulised. Strateegias toome selgemalt välja, et RMK teeb koostööd Kaitseväge, Kaitsejõudude ja Päästetameti, tagamaks teede läbitavus vajalikus mahus nii majandusmetsades kui kaitsealadel. Eelistame olemasoleva taristu korrashoidu ja rekonstrueerimist, et vältida tarbetut mõju looduskeskkonnale, ning lähtume ka kaitsealade kaitse-eeskirjadest.
KLiM	1) Teeme ettepaneku tuua kuivenduse vajalikkuse juures välja ilmastiku muutuste arvanndmed, et metsakuivenduse vajalikkus oleks selgemini väljendatud. Selgitus: Keskkonnaagentuuri andmetel on Eesti tingimustes viimase 60 aasta jooksul keskmine aastane õhutemperatuur tõusnud 1.2 kraadi. Temperatuuri tõusuga on kaasnenum sademete hulga tõus 34,8 mm võrra aasta keskmisena. Samal ajal on aurumine atmosfääri järjepidevalt vähenenum. Tulemuseks on see, et sama ajaperioodi ehk viimase 60 aasta jooksul on aurumata jääv sademete hulk aastas suurenum 48,8 mm (245,1 millimeetrit 293,9 millimeetrit). Aastane veebilanss (sademed miinus aurumine) on 60 a jooksul suurenum 19,9%. Seetõttu on soostumine meie tingimustes süvenev protsess.	Strateegia tekst toob lühidalt esile keskkonnaagentuuri andmed kliimamuutuste stsenaariumi osas. See selgitab piisavalt, miks liigniiskus ja soostumine on majandusmetsades kasvav väljakutse ning miks kuivendussüsteemide korrashoid on jätkuvalt vajalik.

Ettepaneku tegija	Kirja sisu (ettepanekuid on vajadusel lühendatud)	RMK vastus
KLiM	<p>2) Palume täiendada sissejuhatust ja lisada viited kehtivale Kliimamuutustega kohanemise arengukavale aastani 2030.</p> <p>Selgitus: Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 (lk 12) toob välja, et suure intensiivsuse ja sademete hulga sajud võivad hakata põhjustama lokaalseid üleujutusi. Sademete hulga kasv suurendab toitainete väljakandmise riski mullast pinna- ja põhjavette. Pehmed talved vähendavad mullaveevaru vegetatsiooniperioodi esimesel poolel, mis tingib omakorda niisutusvajaduse suurenemise. Maaparandussüsteemide töökindluse tagamine vajab senisest suuremaid ja järjepidevaid investeeringuid, mis nõuavad asukohatundlikke valikotsuseid. Kuna paljude varasematel kümenditel rajatud maaparandusobjektide renoveerimine on ressursikulukas, aga vajadus ületab investeerimisvõimet mitu korda, tuleb lähitulevikus otsustada, millised kuivendussüsteemid on Eesti majandusele olulised ja millised tuleb hüljata. Lisaks tõdeb kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030 (lk 19), et puistute koosseis ja selle kaudu puidu kvaliteet ning puidu kättesaadavus liigniisketest metsadest võib kliimamuutuste tagajärjel halveneda ja kulutused metsanduses suurenda. Seetõttu on vaja suurendada investeeringuid metsade infrastruktuuri ja inimeste teavituse, et tagada puidukasutuse säilimine ja puidu kvaliteet ning suurendada sel teel süsiniku sidumist.</p>	Täiendasime sissejuhatust vastava lõigu ja viitega.
KLiM	<p>3. Sissejuhatuses lk 2 kirjutate „Kuivendussüsteemid vajavad tehnoloogilisi lahendusi, et tulla toime äärmuslike kliimanähtustega ning nende mõjudega. RMK tegeleb koostöös teadusasutustega kuivendussüsteemide negatiivsete mõjude uurimise, mõjude vähendamiseks vajalike leevendusmeetmete väljatöötamise ja rakendamisega.“</p> <p>Teeme ettepaneku täiendada lõiku kuivendussüsteemide terviklike, sh positiivsete mõjude uurimisega.</p> <p>Selgitus: Praeguseks on kuivendussüsteemidega metsi kaitse alla võetud ca 140 000 ha. Kaitse alla võetud alad sisaldavad ka olulises osas Natura 2000 elupaikadeks määratud alasid, mistõttu ei ole saa eeldada, et kuivendusel on elurikkusele vaid negatiivne mõju.</p>	Toome esile, et kuivendus ei ole ainult negatiivse mõjuga, vaid võib sobivates tingimustes suurendada nii puistu tootlikkust kui elupaikade mitmekesisust – samal ajal rõhutades, et negatiivseid mõjusid tuleb süsteemselt vältida ja leevendada.
KLiM	<p>4. Metsamajandusliku vaate all lk 3 kirjutate „Metsakuivenduse majanduslik mõju on oluline – kuivendatud aladel on metsa juurdekasv 2–3 tihumeetri võrra hektari kohta aastas suurenenud (Kuivendussüsteemi rekonstrueerimise mõju puistu juurdekasvu ja põhjavee taseme dünaamikale).“</p> <p>Teeme ettepaneku lõiku täiendada majandusliku sisendiga. Üksnes juurdekasvu suurenemise hindamine tihumeetrites aasta kohta ei anna edasi tegelikku majandusmõju.</p> <p>Selgitus: Raieringi jooksul saame IV boniteedi siirdesoo männikus ca 150 tm/ha samas kui mustika-kõdusoo männikus on saavutatav tagavara ca 350 tm/ha ehk siis 2,3 korda rohkem. Saadava materjali väärtuse suurendamine on aga oluliselt suurem kui 2,3 korda tänu kallimate (palgi) ja kvaliteetsemate (väiksem okslikkus ja kõverus) materjalide suuremale väljatulekule.</p>	Lisame metsamajandusliku vaate alla täpsustuse, et kuivenduse majanduslik mõju ei piirdu juurdekasvu suurenemisega tihumeetrites – sama oluline on kvaliteedi paranemine (sirgem palk, väiksem okslikkus, parem sortimendi jaotus), mis suurendab müüdava materjali rahalist väärtust oluliselt. Viitame EMÜ uuringutele, mis näitavad suurt erinevust tagavara ja kvaliteedi vahel kuivendatud vs kuivendamata kasvukohtadel.
KLiM	<p>5. Metsamajandusliku vaate all lk 3 kirjutate „Eesmärgi selgitus: Metsakuivendamise eesmärk on pinnavee ärajuhtimine, et parandada metsamulla õhustatust ja toitainete kättesaadavust. Selle tulemusel kasvab puistu kiiremini ja paraneb puidu kvaliteet. Kuivendus soodustab metsade uuenemist, lihtsustab nende majandamist ning loob paremad tingimused metsas liikumiseks.“</p> <p>Teeme ettepaneku täiendada teksti ja lisada metsamulla kahjustuste vähendamine metsa ülestöötamisel ja veol. Mullastiku kahjustuste vältimine ja vähendamine on praegu hiljuti vastu võetud mulladirektiivi eesmärkide valguses oluline väljund.</p>	Täiendasime sissejuhatuses
KLiM	<p>6. Lk 5 „Riigimaadelt tulu teenimise võimaluste mitmekesistamine ning metsamajandamiseks vajaliku taristu ja ligipääsude (metsateed) seisundi tagamine“</p> <p>Eesmärk: Väärtustame majandusmetsade maad läbi metsakuivendussüsteemide korrahoiu.</p> <p>Eesmärgi selgitus: RMK toob oma maaportfellis pildile uued ärisuunad ja seob need maakasutuse eesmärgistamisega. Metsakuivendussüsteemide, sh metsateede korrahoiu annab võimaluse tõsta eesmärgita maauksuste kinnisvaralist väärtust ja muuta lihtsamaks uute arendusprojektide algatamise võimalusi.“</p> <p>Ettepanek on kogu peatükki paremini lahti kirjutada. Jutt on majandusmetsade maade väärtustamisest, aga jääb ebaselgeks, mida mõeldakse „eesmärgita maauksuste“ all majandusmetsas. Täiendavat selgitust vajaks, missugustest tehnorajatistest on jutt ja missugustest lisanduvatest maadest. Kahjuks ei ole eesmärgi, moodsikute ja tegevuste vahel selget seost.</p>	Täname ettepaneku eest. Täiendasime sõnastust lk 5

Ettepaneku tegija	Kirja sisu (ettepanekuid on vajadusel lühendatud)	RMK vastus
KLiM	<p>7. Lk 6 ökoloogilise vaate „Tegevused“ all kirjutate: „... sulgeb metsamajanduslikku funktsiooni mittemoavad kraavid maaparandusobjektide äärealadel, kui need kahjustavad märgalaid“.</p> <p>Ettepanek on teksti täiendada, selgitades, kuidas mõjutab kraavide sulgemine maaparandusobjektile olevaid teisi maomanikke ja kuidas tehakse maomanikega kokkuleppeid.</p>	<p>Täpsustame, et kraavide sulgemine metsamajanduslikku funktsiooni mittemoavatel lõikudel toimub ainult juhul, kui see ei kahjusta teisi maomanikke või RMK taristul paikneva kuivendussüsteemi toimimist. Vajaduse korral sõlmitakse kokkulepped naabritega ning hinnatakse sulgemise mõju maaparandusobjektide terviklikkusele.</p>
KLiM	<p>8. Lk 8 sotsiaalse vaate all toote välja „Eesmärk: RMK hoiab oma tegevuse toetamiseks vajalike teede ja kuivendussüsteemide baastasest, arvestades maomandi muutusi. Koostöös kohalike omavalitsustega koostatakse iga KOV-i kohta riigimetsa tervikava, mis loob aluse taristu ühise kasutamise ja optimeerimise kokkulepetele.“</p> <p>Oleme nõus, et kokkulepped taristu ühise kasutamiseks on vajalikud. Samas, soovime antud punktis rõhutada, et tervikava koostamine ei ole seadusega RMK-le antud kohustus ning selgitada, millist õiguslikku funktsiooni kava täidab.</p>	<p>Täpsustame strateegias, et riigimetsa tervikava ei ole RMK-le seaduses ette nähtud kohustus, vaid vabatahtlik töövahend taristu planeerimiseks koostöös KOV-idega. Selgitame selle rolli ja piire: tervikava toetab, kuid ei asenda KOV planeeringuid ning selle kaudu saadavad kokkulepped aitavad optimeerida teede ja kuivendussüsteemide kasutust mitme osapoole vahel.“</p>
Jürgen Kusmin	<p>Oleme täna olukorras, kus uute kuivendussüsteemide rajamisest ei peaks mööda vaama. Ehk on võimalus see idee strateegia vaates siduda vähemalt lk 4 olevate erandite loetellu karjäärilade juurde lisamiseks kujul: kui RMK haldusesse lisandunud majandatavatel aladel mineraalmuldadel kuivendussüsteemid puuduvad. Võibolla on see ainult Läänemaa eripära (Läänemaa metskond kasvas maareformiga kaks korda) ja Saaremaal ei tule see ka riigimaomandi killustatuse tõttu, nii tugevalt esile, aga labidakraavidega alaid, mis vajaks efektiivseks majandamiseks kuivendusrõrku ja sellega koos hooajaliste pinnaseteedena kasutatavaid kvartalisidte, meil leidub. Kvartalisidil on kokkuvõtte rööbaste ja nõuetekohase kruusatee vahel oma koht ja roll olemas, leevendades kraavi kuivendava mõju ja kraavist välja tõstetud ümbritsevast kõrgema mulde läbi kokkuvõtte „valu ja vaeva“ (ning hinda) ja pakkudes tasandamise järgselt lihtsustatud ligipääsu kuivemal ajal mööda savivali metsakasvatatavate ja jahimeestele.</p> <p>Põhimõte, et RMK uusi kuivendussüsteeme ei raja, pärineb meil ajast kui RMK hallatav maa asus valdavalt juba nõuka ajal rajatud kuivendussüsteemide peal ja oli seega oma ajast täiesti asjakohane, aga ilma juurdepääsuta parasiiniket mineraalala on meil praeguseks tänu maareformile juurde tulnud aga üksjagu.</p>	<p>Nõustume, et maareformi järel RMK haldusesse lisandunud parasiiniketel mineraalsetel muldadel paiknevate alade majandamine ilma toimiva kuivenduse ja juurdepääsuteedeta on keeruline. Sellistel aladel peame hakkama saama ilma kuivendussüsteemideta ja majandama neid märgade metsadena. Metsuendamise tagamiseks on võimalus kasutada vesivärsid juhul kui on kuhugi vett juhtida. Olulisemates kohtades on kokkuvõtte tagamiseks võimalik rajada kvartalisidite pinnasteid juurdeveetava täitematerjaliga</p>
SA Keskkonnaõiguse keskus	<p>Strateegias kasutatavad mõisted peaksid ühituma Maaparandusseaduses (MaaParS) kasutatavate mõistete. Maaparandusseaduse § 44 kohaselt on Maaparandushoid on maaparandussüsteemi ja selle maa-ala hooldamine ja uuendamine, agromelioratiivse ja kultuurtehnilise töö tegemine (edaspidi maaparandushoiutöö) maaparandussüsteemi toimimise tagamiseks ning maatulundusmaa viljelusväärtuse säilitamiseks ja suurendamiseks.</p> <p>Maaparandussüsteemide rekonstrueerimine aga liigitub MaaParS § 8 lg 1 ja 2 järgi maaparandussüsteemi ehitamise alla ja toimub ehitusloa alusel. Igal juhul on MaaParS liigitusest selge, et hoolduse, uuendamise ja REK-I näol on tegu erineva olemusega töödega.</p> <p>RMK kuivendussüsteemide korrashoiu strateegia kontekstis tekib vastuolu nt sellega, et maaparandussüsteemide rekonstrueerimine ei ole käsitletav korrashoiuna MaaParS tähenduses. St juba strateegia nimetus tekitab teatavat segadust. Lisaks on kõik kolm tegevusliiki rekonstrueerimine, hooldus ja uuendamine käsitletud strateegias hüplikult. Kokkuvõttelt soovime need aspektid strateegias üle vaadata, samuti ühtlustada mõistete kasutust Maaparandusseaduse mõistete ja</p>	<p>Strateegia pealkiri on muudetud ja mõisted ühtlustatud ja täpsustatud. Kooskõlastasime strateegia sõnakasutuse kehtiva maaparandusseaduse terminoloogiaga ning asendame ebaselged või õigusaktidega mittekooskõlas olevad mõisted (nt „uuendus“) terminitega „hoiutöö“ ja „rekonstrueerimistö“. Lisaks täpsustasime teksts, milliste tööde puhul on tegemist rekonstrueerimisega ja milliste puhul hoiutööga.</p>
SA Keskkonnaõiguse keskus	<p>Kuivendamise seaduse täpsustamääruse art 4 (kaitsvad liigid ja elupaigad kaitselaadadel) ja art 12 (majandusmetsad väljaspool kaitselaadid) metsaökosüsteemide seisundi parandamise eesmärk, samuti veekogude seisundi parandamine (sh ökoloogiliselt ja keemiliselt), vooluveekogude sidusus ja ühenduvus; elurikkuse ja liikide/elupaikade taastamine - mis on veekogude seisundi parandamise ja sidususe taastamise otsene tulemus ning üks taastamise peamisi eesmärgid. Kas ja kuidas arvestab RMK kuivendussüsteemide korrashoiu strateegia nende eesmärkidega olukorras, kus taastamiskava on alles koostamisel?</p>	<p>Kuna strateegia on meie tööprotsessi toetav töödokument, on selle jooksvalt täiendamine ja uuendamine igal ajal võimalik. Kui uute määruste, arengukavade või muude õiguslike muudatuste tõttu osutub strateegia täiendamine või muutmise vajalikuks, teeme seda vastavalt vajadusele. Kooskõlas RMK omaniku ootustest sätestatuga on tegevusena käimas Eesti looduse taastamise kava koostamine. Sisendi taastamise osas annab KLiM. Strateegias oleme seadnud eesmärgiks vältida ja leevendada kuivenduse negatiivset keskkonnamõju, sealhulgas sulgeda metsamajanduslikku funktsiooni mittemoavaid kraave maaparandusobjektide äärealadel, kui need kahjustavad märgalaid, ning keskenduda eriti madalalboniteediliste turvasmuldade süsimikruvur säilitamisele.</p>
SA Keskkonnaõiguse keskus	<p>Strateegia kavandis nt lähedased metsamajandusliku ja ökoloogilise vaate eesmärgid üsna eri suundades, kuid peaksid olema integreeritud. Täpsemalt peaks metsamajandusliku vaate eesmärgis sisalduma tingimus, et kuivendussüsteemide rekonstrueerimist, hooldust ja uuendamist ning teede-ehitust tehakse vajaduspõhiselt ja strateegilisi keskkonnamääruse (liikide ja elupaikade soodne seisund taastamismääruse katuseesmärk) arvestavalt.</p>	<p>RMK strateegia tugineb kolmele vaatele, mille vahel on põhitud saavutada võimalikult tasakaalustatud kooskõla. Need vaated hõlmavad majanduslikke, ökoloogilisi ja sotsiaalseid aspekte. Selline käsitlusviis võimaldab strateegiat rakendades arvestada nii metsa majandamise eesmärkidega kui ka teiste oluliste väärtustega.</p>
SA Keskkonnaõiguse keskus	<p>Arvestades, et RMK kuivendussüsteemide strateegiat plaanitakse uuendada ühes sammus RMK arengukavaga, eeldatavalt 2028 aastal, võib tekkida nende dokumentide vahel sisuline nihe. Teeme seetõttu ettepaneku kas oodata enne ära taastamiskava valmimine septembris 2026 ning integreerida vastavad eesmärgid kuivendusstrateegiasse.</p>	<p>Kuna strateegia on meie tööprotsessi toetav töödokument, on selle jooksvalt täiendamine ja uuendamine igal ajal võimalik. Kui uute määruste, arengukavade või muude õiguslike muudatuste tõttu osutub strateegia täiendamine või muutmise vajalikuks, teeme seda vastavalt vajadusele. Kooskõlas RMK omaniku ootustest sätestatuga on tegevusena käimas Eesti looduse taastamise kava koostamine. Sisendi taastamise osas annab KLiM. Strateegias oleme seadnud eesmärgiks vältida ja leevendada kuivenduse negatiivset keskkonnamõju, sealhulgas sulgeda metsamajanduslikku funktsiooni mittemoavaid kraave maaparandusobjektide äärealadel, kui need kahjustavad märgalaid, ning keskenduda eriti madalalboniteediliste turvasmuldade süsimikruvur säilitamisele.</p>
SA Keskkonnaõiguse keskus	<p>Ökoloogilise vaate eesmärgiks on soov kuivendussüsteemide hooldamisel, uuendamisel ja rekonstrueerimisel vältida, minimeerida ja leevendada negatiivseid mõjusid märgalade ja veekogude seisundile. Lähitaval looduskaitse seaduse ja taastamismääruse eesmärkidest on asjakohane lisada ka märgaladest ja veekogudest sõltuvat elupaigad ja liigid.</p> <p>Vajalik on selgitada, kas mingites olukordades tellitakse ka KMH-d ning kes sellisel juhul selle eest vastutab.</p>	<p>Iga juhtumi puhul hinnatakse eraldi, kas tegevus võib kaasa tuua olulise keskkonnamõju. Juhul kui selline mõju on tõenäoline või ei saa seda välistada, tuleb algatada keskkonnamõjude hindamine (KMH). Hindamise vajalikkus sõltub mh tegevuse mahust, asukohast, võimalikust mõjust veerežiimile ning liigi- või elupaigakaitsega seotud asjaoludest. Kõik asjakohased liigid, elupaigad ja muud keskkonnamõjude tuuakse välja keskkonnamõjude eelhindangus (KMA) ning nendega arvestatakse edasises menetluses. KMH algatamise vajalikkuse otsustab MaRu projekteerimistingimuste ja ehitusloaotluste menetlemise käigus.</p>

Ettepaneku tegija	Kirja sisu (ettepanekuid on vajadusel lühendatud)	RMK vastus
SA Keskkonnaõiguse keskus	<p>Ühe olulisima tähelepanekuna toome välja, et õiguslikult jääb ebaselgeks, millises haldusmenetluses toimub avalikkuse kaasamine erinevatesse otsustusprotsessidesse (nt KOVidega koostöös plaanitav riigimetsa tervikkava koostamine, kuivendussüsteemide korrashoiu kavad, uuendustööde kavad, projekteerimis- ja ehitustööde kavad, üksikprojektiid ja nende keskkonnamõju hindamine).</p>	<p>Tegemist on asutuse siseseid tegevusi reguleeriva ülddokumendiga ning RMK poolt teostatavates tegevustes kolmandate osapoolte osalemine ei ole põhjendatud. Kaasamist RMK-s reguleerib "RMK kaasamise hea tava"</p>
SA Keskkonnaõiguse keskus	<p>Kui eesmärgiks on informeerida ja kuulata huvigruppide ettepanekuid kuivendussüsteemide strateegia kujundamisel ja elluviimisel, peab olema välja töötatud selge, eeldatavalt haldusmenetluse seaduse avatud menetluse põhimõtetele tuginev kaasamiskord. Juba väljatöötatud kavade kättesaadavust kaasamisena tõlgendada ei saa kuna otsused on juba tehtud.</p>	<p>RMK eesmärk strateegia puhul on huvirühmade informeerimine ja ettepanekute kogumine strateegia kujundamiseks ja elluviimiseks. Lisaks avalikustab RMK strateegiast lähtuvalt tööobjektid juba kavandamise etapis, enne rekonstrueerimisprojektide või hoiutööde kavade valmimist RMK veebilehel, et tagada läbipaistvus ja võimaldada varajast tagasisidet. RMK ei vii läbi haldusmenetlust, vaid selle viib läbi MaRu, kellel on õigus anda välja haldusakte, mis loovad õiguslikke tagajärgi. KMH algatamise vajalikkuse hindab MaRu projekteerimistingimuste ja ehitusloaotluste menetlemisel, lähtudes Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnanjuhtimissüsteemi seadusest (KehJS), KMH ja/või Natura 200 eelhinnaangutest ja muudest asjakohastest keskkonnateguritest.</p>